

References

1. Provedeny'e Desyaty'lety'ya obrazovany'ya v y'nteremax ustojchy'vogo razvy'ty'ya Organy'zacy'y' Ob'edy'ennykh Nacy'j (2005–2014 gg.): strategy'ya na vtoruyu polovy'nu Desyaty'lety'ya y' srednesrochnyj doklad o xode raboty [Elektronny'j resurs]. – Rezhy'm dostupu: <https://ru.unesco.org/node/263843>. – Data zvernennya: 10.05.2018.
2. Filofofs'ky'j ency'klopedy'chny'j slovny'k. – K. : Abry's, 2002. – 751 s.
3. Nova ukrayins'ka shkola. Konceptiya reformuvannya seredn'oyi shkoly'. – Oficijny'j sajt MON Ukrayiny'. – [Elektronny'j resurs]. – Rezhy'm dostupu: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konceptziya.pdf>. – Data zvernennya: 10.05.2018.
4. Molchanov V. Y'. Y'story'ya y' prostranstvo. Destrukcy'ya temporal'noj y'story'chnosty' / V. Y'. Molchanov // *Voprosy fy'losofy'y'*, 2013. – № 7. – S. 24–37.
5. Moroz S. A. Istoriya biosfery' Zemli: U 2 kn. Kn. 1: Teorety'ko-metodologichni zasady' piznannya : navchal'ny'j posibny'k / S. A. Moroz. – K. : Zapovit, 1996. – 440 s.
6. G. Pochepczov. Vid facebook'y i glamuru do WikiLeaks: media komunikaciyi / G. Pochepczov. – K. : «Spadshhy'na», 2012. – 150 s.
7. Provedeny'e Desyaty'lety'ya obrazovany'ya v y'nteremax ustojchy'vogo razvy'ty'ya Organy'zacy'y' Ob'edy'ennykh Nacy'j (2005–2014 gg.): strategy'ya na vtoruyu polovy'nu Desyaty'lety'ya y' srednesrochnyj doklad o xode raboty [Elektronny'j resurs]. – Rezhy'm dostupu: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001873/187354r.pdf>. – Data zvernennya: 10.05.2018.
8. Miroschny'chenko O. Sy'stema pokazny'kiv stanu social'nogo partnerstva v Ukrajini ta yiyi informacijne zabezpechennya / O. Miroschny'chenko // *Regional'ni aspekty' rozvy'tku i rozmishhennya produkty'vny'x sy'l Ukrayiny'*. Zbirny'k naukovy'x prac'. Vy'p. 7. – Ternopil' : Ekonomichna dumka, 2002. – S. 200–205.
9. Yely'seyeva V. Yu. Akciya «Bibliotekam suspil'nu pidtry'mku» cherez pry'zmu social'nogo partnerstva / V. Yu. Yely'seyeva [Elektronny'j resurs]. – Rezhy'm dostupu: <http://www.zounb.zp.ua/node/1830№a2>. – Data zvernennya: 10.05.2018.
10. LIVRE VERT concernant la protection des forêts et l'information sur les forêts dans l'Union européenne: préparer les forêts au changement climatique. Commission Européenne. — Bruxelles, 2010 [Elektronny'j resurs]. – Rezhy'm dostupu: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0066:FIN:FR:PD>. – Data zvernennya: 10.05.2018.

Отримано редакцією 31.05.2018 р.

УДК 375

DOI 10.31376/2410-0897-2018-2-37-173-180

Наталія Миколаївна Павлушенко,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної і початкової освіти
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка,
e-mail: pavnm1972@ukr.net

Євдокія Дмитрівна Харькова,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної і початкової освіти
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка,
e-mail: tdljrbz65@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ЧЕРЕЗ ПЕДАГОГІЧНУ ПРАКТИКУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

На підставі аналізу наукової літератури окреслено шляхи формування професійної компетентності майбутнього вихователя під час проходження практики в закладі дошкільної освіти. Визначено основні засоби створення суб'єктного простору для проходження педагогічної практики; розкрито індивідуально-диференційований професійний маршрут педагогічної практики. Ураховуючи етапний характер професійно-практичної підготовки студентів, проаналізовано маршрути практики, а

також визначено мету кожного маршруту, обумовлену цільовою спрямованістю кожного етапу практики.

Ключові слова: професійна компетентність; педагогічна практика; етапи практики; маршрут практики; педагогічна підтримка; професійно-особиста готовність; професійне становлення.

Постановка проблеми. Освіта є стратегічною основою розвитку суспільства, нації і держави, запорукою майбутнього. «Вона є засобом відтворення й нарощування інтелектуального, духовного потенціалу народу, виховання патріота і громадянина, дієвим чинником модернізації суспільства, зміцнення авторитету держави на міжнародній арені» [5], – підкреслюється у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті. У Законі України «Про вищу освіту» наголошується на підвищенні вимог до рівня професійної підготовки фахівців, зокрема педагогів. Важливою умовою політичного, економічного та духовного розвитку сучасного суспільства є реформування вищої педагогічної школи, яка забезпечує підготовку компетентних, конкурентоздатних спеціалістів, що зумовлює розроблення науково обґрунтованих концепцій, моделей, систем професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів.

Перед педагогічними навчальними закладами стоїть завдання значного покращення методологічної, психолого-педагогічної і методичної підготовки вихователів, озброєння їх найбільш сучасними й ефективними прийомами, формами і методами виховної діяльності в дитячому колективі, підвищення рівня практичної підготовки майбутнього вихователя.

Проблема формування професійної компетентності майбутніх *спеціалістів* у наш час набуває особливої ваги. Сучасне суспільство потребує кваліфікованих кадрів, що вільно володіють своєю професією, здатних швидко приймати правильні рішення, готових до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності. За таких умов підготовка фахівця, який успішно організовує свою діяльність, вимагає від професійних шкіл відмови від моделі навчання, зорієнтованої виключно на засвоєння знань, умінь та навичок, і переходу до компетентнісної парадигми освіти. Цей підхід, окреслений у Концепції педагогічної освіти, обумовлює обов'язкову фундаментальну основу – професійну компетентність спеціаліста.

У сучасній педагогічній та соціальній педагогіці науковці-дослідники виділяють понад сорок видів компетентностей, що стосуються людини як особистості, як об'єкта життєдіяльності; взаємодії людини з іншими людьми; діяльності людини, яка проявляється в усіх її типах та формах. Професійна компетентність формується та проявляється в професійній діяльності людини. До складових професійної компетентності належать духовна, психічна, фізична, інтелектуальна, технологічна, соціальна компетентності.

На нашу думку, основою розвитку професійної компетентності майбутнього фахівця є виховний процес у вищому навчальному педагогічному закладі, організований на гуманістичних засадах. Звернення вітчизняної освіти й виховання до гуманістичних традицій і надбань світової педагогіки сприяло становленню особистісно-орієнтованих педагогічних концепцій і формуванню на цій основі стратегій формування професійної компетентності особистості. Соціоцентризм як пріоритетний загальнонауковий принцип, природничо-наукова парадигма та пов'язаний з нею детермінізм, на думку І. Беха, впродовж тривалого часу визначали таку педагогічну логіку впливу на особистість, за якої соціальні впливи були первинними щодо очікуваного результату, а вихованець був лише об'єктом педагогічного впливу [5]. У сучасній культурі переважає орієнтація на людиноцентризм, культивується ідея гідності людини, що спрямовує педагогіку на смислоціннісні основи життя людини, на її екзистенційну сутність [2].

Підґрунтям сучасної педагогічної парадигми є науково-світоглядні засади у вигляді гуманістично-рефлексивних методів пізнання, що сприяло зміні уявлень про особистість, яка, крім соціальних якостей, наділяється різними суб'єктивними властивостями, що характеризують її автономію, незалежність, здатність до самовияву [1]. Загальнонауковий принцип людиноцентризму (стосовно освіти і виховання дитиноцентризму) нині об'єктивується як особистісно-орієнтований педагогічний, зокрема виховний, процес [1]. Керівництво формуванням професійної компетентності особистості згідно з І. Бехом тільки тоді може дати позитивний ефект, коли воно впливатиме на особистість не прямо, а через розгортання внутрішньої активності, через організацію її внутрішніх мотиваційних сил, що визначають її поведінку. Конкретні шляхи кожного вихованця до досягнення мети, конкретні механізми професійного особистісного розвитку є індивідуально-своєрідними і відповідають вихідним індивідуальним особливостям. В умовах виховання як спрямованого і керованого процесу засвоєння особистістю суспільних цінностей індивідуальність виявляється в індивідуально-неповторних прийомах, способах оволодіння суспільно виробленими цінностями та нормами [5].

В умовах особистісно-орієнтованого виховання людині надається можливість приймати рішення,

що впливає із психологічної закономірності, згідно з якою люди, які привчені лише спостерігати і слухати, стають соціально пасивними. Особистісно-орієнтоване виховання надає можливість вихованцеві краще функціонувати як особистість, що досягається завдяки позиції вихователя: розуміння, визнання, прийняття вихованця. Вихователь і вихovanець працюють в єдиному емоційно-чуттєвому діапазоні, який запобігає психічному напруженню як результату переживання небезпеки від втручання дорослого у внутрішній світ вихованця. Виникає необхідність моделювання ситуацій вільної, творчої співпраці, які заперечують «детермінувальний» вплив на особистість вихованця та виступають альтернативою педагогіці заходів. Це дозволяє використовувати психологічні механізми виховання, розраховані на максимальне залучення всіх компонентів структури особистості в соціальні й міжособистісні взаємодії [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підготовка професійно компетентного педагога в умовах гуманізації і технологізації педагогічної освіти є одним з актуальних завдань і предметом наукових дискусій і роздумів учених, дослідження яких спрямовуються на виявлення: законів формування професійно важливих рис особистості педагога та супровідних ефективного здійсненню професійної діяльності його психічних властивостей і стану (І. Безуглов, Н. Дідусь, Т. Казимірска, Ю. Кулюткін, З. Курлянд, Р. Хмелюк, В. Юрченко та ін.); шляхів і засобів становлення педагогічної майстерності (І. Багаєва, Є. Барбіна, Г. Беленька, Н. Гузій, І. Зязюн, В. Кан-Калік, Н. Кічук, Л. Кондратова, О. Мороз та ін.); природи і сутності професійної діяльності педагога (А. Богуш, Ф. Гоноволін, Е. Карпова, Л. Спирін, Г. Сухобська та ін.); структури й змісту її окремих компонентів (В. Бондар, Л. Ващенко, Г. Засобіна, Н. Кузьміна, А. Ліненко, Г. Нагорна, В. Сластьонін та ін.); рівнів та форм її існування (М. Левіна, І. Лернер, В. Паламарчук, Ю. Постолик, Л. Таланова та ін.). Багатьма сучасними авторами обґрунтовується думка про те, що оволодіння майбутніми педагогами теоретичними знаннями передбачає їх включення в процес активного творення інформації (І. Бех, В. Бондар, Л. Долинська, Н. Пов'якель, Т. Поніманська, В. Семиченко, О. Скрипченко, Н. Чепелева та ін.). Як підтверджують численні педагогічні дослідження (Є. Барбіна, Н. Кузьміна, А. Маркова, В. Маслов, О. Пехота та ін.), в образі професійно компетентного вихователя повинні гармонізуватися інструментальні компоненти (знання, вміння, активність, самостійність, індивідуальність) та професійні якості (тактовність, комунікативність, доброзичливість, емоційна врівноваженість тощо). Н. Дергунова під формуванням професійної компетентності розуміє процес впливу, що передбачає деякий стандарт, на який орієнтується суб'єкт впливу; процес, під яким розуміється деяка завершеність, досягнення певного рівня стандарту. Формування професійної компетентності – керований процес становлення професіоналізму, тобто це освіта і самоосвіта спеціаліста [1].

Мета статті – на основі аналізу наукової літератури охарактеризувати формування професійної компетентності майбутнього вихователя під час проходження практики в закладі дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу Передусім розглянемо функції вихователя і ті вимоги до нього, які зумовлені їх змістом. Проблеми вдосконалення педагогічної практики присвячені праці Т. Поніманської, Л. Хомич, Т. Мишковської, В. Чепікова та інших. Дослідження багатьох учених (Н. Кузьміна, В. Сластьонін, А. Щербаков та ін.) переконливо доводять, що в навчально-виховному процесі виявляють себе такі взаємопов'язані функції (види діяльності) вихователя: діагностична; орієнтаційно-прогностична; конструктивно-проектувальна; організаторська; інформаційно-пояснювальна; аналітико-оцінна; дослідницько-творча. Риси, без яких не може відбутися вихователь: глибока віра в можливість успішного виховання дітей; гармонія серця і розуму; чуйність, сердечна турбота про людину; розуміння світу дитинства; вміння «пізнавати серцем», «проникати в душу дитини», «володіти собою, тримати себе в руках», «стримувати збудження й роздратування», «володіти ситуаціями», «створювати життєрадісні мелодії в музиці дитинства» (В. Сухомлинський).

Професійно обумовлені вимоги до вихователя в педагогіці виражаються термінами «професійна придатність» і «професійна готовність». Під професійною придатністю розуміють сукупність психічних і психофізіологічних особливостей людини, які необхідні для досягнення успіху в обраній професії. Під професійною готовністю – психологічну, психофізіологічну, фізичну готовність (тобто професійну придатність) та науково-теоретичну і практичну підготовку педагога. Оволодіння педагогічною професією здійснюється за двома напрямками: з одного боку, необхідно набути знання, вміння і навички в певній галузі; а з другого, необхідно формувати базові якості майбутнього педагога, такі як: відповідальність, ініціативність, самостійність, організованість, комунікативність, здатність творчо підходити до вирішення навчально-професійних задач і вміти передати ці якості своїм вихованцям. Розвиток особистості майбутнього вихователя повинен здійснюватися саме в цьому напрямі. Вирішення цього питання можливо тільки у випадку, якщо на етапі навчання у ВНЗ майбутній вихователь з усією відповідальністю підходитиме до оволодіння педагогічною професією.

Педагогічна практика у вищих навчальних закладах посідає одне з центральних місць у системі

підготовки майбутніх вихователів. З одного боку, професійно-практична підготовка студентів є чинником перетворення об'єктивних теоретичних положень на «суб'єктивну педагогічну реальність» для кожного майбутнього вихователя [2]. З іншого боку, педагогічна практика стає природним індикатором, що визначає рівень готовності студентів до професійної діяльності в реальних умовах освітнього простору, вона забезпечує студентів соціалізацію в професійному середовищі і формує в нього уявлення про себе як компетентного вихователя.

Розкриття особисто-змістового потенціалу професійної діяльності майбутнього вихователя відбувається при створенні суб'єктного простору, який ґрунтується на суб'єктній позиції майбутнього вихователя у процесі педагогічної практики як суб'єкта навчально-професійної діяльності [5].

Основним засобом створення суб'єктного простору стає індивідуально-диференційований професійний маршрут педагогічної практики, що представляє цілеспрямовано проєктовану диференційовану програму, що забезпечує студентів позицію суб'єкта навчально-професійної діяльності на основі рівня сформованості професійно-ціннісних орієнтацій, які є інтеграційним чинником процесу професійної соціалізації (залучення студентів до професійно-групових цінностей в умовах практики) і процесу автономізації (формування індивідуально-особистих цінностей) [1].

Змістове наповнення кожної з характеристик маршруту практикантів містить як інваріантні аспекти, так і варіативні, вибір і організація яких визначені особистими інтересами, можливостями, професійно-ціннісними орієнтаціями студентів, що формуються на основі створення суб'єктного простору.

Ураховуючи етапний характер професійно-практичної підготовки студентів, мета маршруту обумовлена цільовою спрямованістю кожного етапу практики: 1) адаптаційно-ознайомчий етап, його мета – становлення професійно-особистої позиції майбутніх вихователів в умовах соціально-професійного середовища; 2) організаційно-виховний етап, його мета – оволодіння студентами методикою виховної роботи і формування досвіду педагогічної взаємодії з дошкільниками; 3) навчально-методичний етап, мета – формування професійно-особистої готовності до виконання функцій вихователя в закладах дошкільної освіти. Адресність маршруту пов'язана з організаційно-педагогічним забезпеченням практики в ЗДО, яке охоплює організаційно-педагогічні засоби і форми організації педагогічної підтримки. У педагогічному забезпеченні необхідно передбачити використання спеціально розробленої навчально-методичної допомоги «Студентів про педагогічну практику в закладах дошкільної освіти», представлене у формі щоденника практиканта із системою диференційованих завдань. Крім навчально-методичної допомоги для студентів, у період практики необхідно здійснювати проєктування програми професійно-особистого самовдосконалення майбутніх вихователів, в якій відбиваються динаміка і результати формування відносин у процесі навчально-професійної і науково-дослідної діяльності.

Наступною складовою індивідуально-диференційованого професійного маршруту є педагогічна підтримка, яка здійснюється за допомогою використання організаційних форм роботи, до яких належать: 1) установчі й підсумкові конференції (для студентів-магістрів) у формі презентації; 2) круглі столи з вихователями закладів дошкільної освіти, методистами, психологами, тематика яких визначається особисто-професійними потребами практикантів; 3) консультації; 4) тренінги і спецкурси, які розробляються залежно від етапів педагогічної практики. За підсумками практики студенти надають звітну документацію у формі «портфоліо».

Очікувані результати маршруту визначаються рівнем сформованості сукупності цінностей-знань, цінностей-відносин, цінностей-умінь за допомогою використання діагностичних методик на кожному етапі практики. Таким чином, проєктування і реалізація індивідуально-диференційованого професійного маршруту практиканта, розробленого відповідно до рівня сформованості професійно-ціннісних орієнтацій студента в процесі педагогічної практики в ЗДО, сприяють створенню суб'єктного простору майбутнього вихователя.

Педагогічна практика в рамках професійної підготовки у ВНЗ має великий потенціал для формування майбутнього вихователя, забезпечуючи поєднання теоретичної і практичної його підготовки. Під час педагогічної практики студенти інтенсифікують самоосвіту і самовиховання, підвищують ступінь професійної готовності; синтезують педагогічне знання з практичною діяльністю. Педагогічна діяльність студентів під час практики є аналогом професійної діяльності вихователя, адекватна її змісту і структурі та організовується в реальних умовах ЗДО. Вона повинна характеризуватися різноманітністю відносин з дітьми, їхніми батьками, що робить її однією з найбільш складних форм професійної підготовки.

Оптимізувати вирішення завдання вдосконалення професійної підготовки майбутніх вихователів може правильно організований самоаналіз їхньої педагогічної діяльності. Самоаналіз не виступає самоціллю, забезпечує можливість поглянути на себе як на «провідника» педагогічної теорії в практику та виступає своєрідною перевіркою здатності транслювати педагогічні знання, сформовані в процесі

вивчення теоретичного курсу «Педагогіка дошкільна», в освітній простір ЗДО. Розроблений план самоаналізу дозволить покращити ефективність проходження педагогічної практики, дасть можливість реально і адекватно оцінити себе з теоретичної і практичної підготовки, а також сформулювати об'єктивне уявлення студента-практиканта про себе як про майбутнього фахівця. Отже, програма безперервної педагогічної практики, розроблена ученими-педагогами, припускає поступове залучення студента до педагогічної роботи. Вона покликана забезпечити практикантові підтримку з боку викладачів і однокурсників.

Педагогічна практика є сполучною ланкою між теоретичною підготовкою студентів і їхньою самостійною роботою в ЗДО. Структура педагогічної практики орієнтована на формування особистості майбутнього вихователя, застосування теоретичних знань у практичній діяльності; засвоєння педагогічних умінь, вивчення і аналіз педагогічного досвіду. У педагогічній практиці реалізуються всі компоненти педагогічної діяльності – мета, мотиви, зміст, організація, функції, результати, контроль, самоконтроль. Саме під час педагогічної практики студент навчається системного підходу в педагогічній діяльності, забезпечення цілісності педагогічного процесу. У процесі здійснення педагогічної діяльності розвиваються педагогічні здібності і професійно значущі якості особистості. Педагогічна практика дозволяє студенту «відчути» педагогічну діяльність, в ході якої починає формуватися педагогічна свідомість, мотивація до майбутньої професійної діяльності.

Метою педагогічної практики є не лише набуття студентами досвіду практичної педагогічної діяльності, але і становлення професійної спрямованості особистості. Вирішальною і необхідною умовою організації практичної підготовки є різностороння орієнтація студента на всі сфери педагогічної діяльності: навчальну діяльність дітей і її методичне забезпечення, власне виховну взаємодію і її організацію, дослідницько-пошукову роботу і оволодіння її методикою.

З урахуванням нового змісту педагогічної практики необхідно проводити установчі міні-тренінги, на яких студенти зможуть усвідомити свою статусну позицію в період практики, психологічно налаштуватися на виконання завдань різних видів професійної діяльності, обговорити і програти суб'єктивно складні ситуації майбутньої роботи. Проектуючи організацію педагогічної практики, необхідно орієнтуватися не лише на виконання її програми, але підходити до кожного студента як до особистості, цілеспрямовано і послідовно розкриваючи в ньому сильні особисті й професійні сторони. Відповідальними методистами практики розробляється пакет навчальних завдань для особисто орієнтованої самостійної роботи студентів різного рівня складності й ступеня творчості, забезпечивши індивідуалізацію практичної підготовки при загальних завданнях студентам на період педагогічної практики. Відповідно до урахування змін у змісті практики можливе розширення навчально-методичного забезпечення самого процесу: з рекомендаціями до програми практики, завдань, зразків звітної документації пропонувати студентам методичну, навчальну, наукову і додаткову літературу.

Професійне становлення – це складне явище, на яке впливають і особисті якості студента-практиканта, його ціннісні установки, концептуальне осмислення ним сучасних процесів у системі спеціальної освіти. Серед проблем педагогічної практики можна назвати: систему діагностики індивідуального рівня підготовки і розвитку творчих здібностей кожного студента; формування особистих якостей, необхідних для встановлення особисто-орієнтованої взаємодії з дітьми. Багаторічні спостереження за студентами під час педагогічної практики в ЗДО показують, що рання практика позитивно впливає на формування майбутніх вихователів або залежно від її якості чинить прямо протилежну дію. При успішній реалізації всіх функцій педагогічної практики ранній практичний досвід значно покращує підходи до дітей і навички співпраці з іншими педагогами, а також сприятливо впливає на особисті і професійні характеристики майбутніх вихователів. Тісна співпраця і взаємне розуміння, яке надає педагогічний колектив дошкільного освітнього закладу на студентів, дає величезні позитивні результати в підготовці студентів до майбутньої самостійної роботи. У ЗДО і відбувається виховання справжніх педагогів, «вихователів» з великої літери, відданих своїй професії і дітям. Для формування професійних якостей майбутнього вихователя необхідно створити певні педагогічні умови. При цьому ми вважаємо, що результативність процесу формування майбутнього вихователя буде досягнута за рахунок реалізації не однієї, а цілої низки умов. На нашу думку, вони такі: збереження однієї бази практики впродовж усіх років навчання студента; пропедевтичність, тобто забезпечення готовності майбутніх вихователів до майбутньої практики всіх видів; орієнтація змісту професійної практики на формування; особисто-орієнтований характер професійної практики, що підвищує і забезпечує самореалізацію майбутніх вихователів і направлений на максимальне використання основ педагогічної теорії в професійній діяльності; активне включення практикантів у науково-дослідну роботу; забезпечення результативного контролю і керівництва педагогічною практикою підготовленими фахівцями; скоординованість дій усіх фахівців, що забезпечують педагогічну практику.

Висновки. Ураховуючи напрацьований досвід формування професійних компетенцій через педагогічну практику, можна зробити висновок, що, лише об'єднавши зусилля всіх учасників педагогічного процесу, можливо реалізувати вимоги державного освітнього стандарту. Професійна підготовка майбутнього вихователів – процес надзвичайно складний і суперечливий. Основними функціями педагогічної практики як найважливішої ланки в системі професійної підготовки вихователів є: розширення інформації в галузі навчання і виховання – інформаційна функція; знайомство і перевірка в конкретній дійсності істинності теоретичних положень, з якими студент стикається в ході занять.

Велику роль у практичній підготовці студентів відіграє виховна функція, яка, на жаль, до цих пір значною мірою недооцінюється організаторами практики. Виховний потенціал педагогічної практики (як у позитивному, так і в негативному плані) важко виміряти. Студентові – завтрашньому вихователю – потрібно усвідомити себе не лише «доглядальником» за дітьми (особливо в групах раннього віку), що сьогодні поширено, а в першу чергу вихователем, у цьому його головне професійне призначення.

При організації педагогічної практики важливо враховувати (як би складно це не було), що її ефективність буде набагато вища, якщо студенти працюватимуть у групах лише у високопрофесійних вихователів, що відрізняються якістю і результатами роботи, особистими характеристиками. Перебуваючи впродовж 2–3 років у постійному контакті з вихователем, студент-практикант як би «вбирає в себе» стиль його діяльності. Велике значення має і загальна атмосфера в ЗДО, яка складається стосовно практики, студентів, стиль керівництва педагогічною практикою з боку керівників і вихователів ЗДО. Дуже важливо, щоб методисти педагогічного навчального закладу систематично супроводжували практикантів, не звалюючи вантаж відповідальності на працівників ЗДО. Це необхідно не лише в організаційному плані, але і насамперед з навчально-виховних позицій. Саме на практиці студент може реально навчитися любити і приймати дітей такими, які вони є, виробити у себе терпіння, витримку, відповідальність і почуття обов'язку.

Для людини, яка зробила свій вибір на користь педагогічної діяльності, найбільш важливою є наявність усебічного розвитку. У діяльності вихователя професіоналізм вимірюється рівнем педагогічної майстерності. Практика роботи в закладах дошкільної освіти із формування професійної майстерності вихователя переконує, що в сучасних умовах культури та самосвідомості народу вихователь як творча особистість робить педагогічний процес живим, багатогранним.

Список використаних джерел та літератури

1. Гальперин П. Я. Умственные действия как основа формирования мысли и образа / П. Я. Гальперин // Вопросы психологии. – 1997. – № 6. – С. 58-69.
2. Галеева А. П. Организационно-педагогические условия воспитательной деятельности в высшем учебном заведении : автореф. дис. на здоб. наук, ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теория и методика воспитания» / А. П. Галеева. – Дрогобич, 2009. – 19 с.
3. Смирнова М. А. Дидактические возможности проектного обучения при формировании у студентов технических вузов проектной компетентности / М. А. Смирнова. – Интернет-журнал СаХГУ «Наука, образование, общество», 2006.
4. Донченко М. В. Виховні можливості студентської групи / М. В. Донченко // Матеріали наук.-практ. конф. молодих учених за 2002 р. – Харків : ОВС, 2003. – С. 51–52.
5. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст. // Управління освітою. – 2001. – № 9. – С. 3-18.
6. Концепція національного виховання // Рідна шк. – 1995. – № 6. – С. 18–25.

Наталія Николаевна Павлушенко,

кандидат педагогических наук, доцент
заведующая кафедрой
дошкольного и начального образования
Сумского государственного педагогического
университета имени А. С. Макаренко,
e-mail: pavnm1972@ukr.net

Евдокия Дмитриевна Харьковская,

кандидат педагогических наук, доцент,
доцент кафедры дошкольного и начального
образования Сумского государственного
педагогического университета имени А. С. Макаренко,
e-mail: tdljrbz65@ukr.net

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО ВОСПИТАТЕЛЯ ЧЕРЕЗ ПЕДАГОГИЧЕСКУЮ ПРАКТИКУ В ЗАВЕДЕНИИ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

На основании анализа научной литературы названы пути формирования профессиональной компетентности будущего воспитателя во время прохождения практики в заведении дошкольного образования. Определены основные средства создания субъектного пространства для прохождения педагогической практики; раскрыт индивидуально-дифференцированный профессиональный маршрут педагогической практики. Учитывая этапный характер профессионально-практической подготовки студентов, проанализированы маршруты практики, а также определена цель каждого маршрута.

Ключевые слова: профессиональная компетентность; педагогическая практика; этапы практики; маршрут практики; педагогическая поддержка; профессионально-личностная готовность; профессиональное становление.

Nataliya Pavlushchenko,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Chair of Preschool and Primary Education
A. Makarenko Sumy State Pedagogical University,
e-mail: pavnm1972@ukr.net

Yevdokiya Kharkova,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Chair of Preschool
and Primary Education
A. Makarenko Sumy State Pedagogical University,
e-mail: tdljrbz65@ukr.net

FORMING PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE FUTURE TEACHER THROUGH PEDAGOGICAL PRACTICE IN A PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION

On the basis of the analysis of research literature, the essence of the concept of «professional competence» is specified, the content of forming professional competence of the future teacher of a preschool education institution through pedagogical practice is revealed. The corresponding conditions of pedagogical practice and the level of readiness of students for professional activity are defined; the conditions that ensure student's socialization in a professional environment and form in him an idea of himself as a competent teacher are highlighted.

Introduction. Pedagogical education institutions face the task of significant improvement of methodological, psychological and pedagogical training of preschool teachers, arming them with the most modern and effective techniques, forms and methods of upbringing activity in the children's collective, raising the level of practical training of the future teacher.

The problem of forming professional competence of the future specialists nowadays becomes very important. Modern society requires skilled personnel who are fluent in their profession, able to make quickly right solutions, ready for permanent professional growth, social and professional mobility. In such circumstances, training of a specialist who successfully organizes his/her activities requires abandoning the model of education, oriented exclusively on the acquisition of knowledge and skills and transition to a competence educational paradigm. This approach is outlined in the Concept of Pedagogical Education, which determines the obligatory fundamental basis – professional competence of a specialist.

Professional competence is formed and manifested in the professional activity of a person. Spiritual, psychic, physical, intellectual, technological, and social competences are included in the professional competence. The personality-oriented education provides the opportunity for the pupil to function better as a person; it can be achieved through the position of the teacher: understanding, recognition, acceptance of the pupil. The teacher and a pupil work in a single emotional-sensory range, which prevents mental stress as a result of experiencing the danger of adult intercourse in the inner world of the child.

The **purpose** of the article is to characterize formation of professional competence of the future teacher during practice in a preschool education institution on the basis of the analysis of research literature.

Results. Professionally stipulated requirements for the teacher in pedagogy are expressed by the terms «professional suitability» and «professional readiness». Mastering the pedagogical profession is carried out in two directions: on the one hand, it is necessary to acquire knowledge and skills in a certain field; on the other hand, it is necessary to form the basic qualities of the future teacher, such as: responsibility, initiative, independence, organizational ability, communicative ability, ability to find creative solutions of educational and

professional tasks and be able to form these qualities in their pupils.

Pedagogical practice is a connecting link between the theoretical training of students and their independent work in preschool educational establishments. The structure of pedagogical practice is oriented towards formation of the personality of the future teacher, application of theoretical knowledge in practical activities; assimilation of pedagogical skills, studying and analysis of pedagogical experience. In pedagogical practice all components of pedagogical activity are realized – purpose, motives, content, organization, functions, results, control, self-control. During the pedagogical practice the student learns a systems approach in pedagogical activity, ensuring the integrity of the pedagogical process. In the process of pedagogical activity develop pedagogical abilities and professionally meaningful personality traits. Pedagogical practice allows the student to «feel» pedagogical activity, during which starts formation of the pedagogical consciousness and motivation for future professional activity.

The purpose of the pedagogical practice is not only gaining the experience in practical pedagogical activity, but also development of professional orientation of the student's personality. The decisive and necessary condition for the organization of practical training is versatile orientation of the student in all the spheres of pedagogical activity: teaching children and methodological support of this process, actual educational interaction and its organization, research and its methodology. For the formation of the professional qualities of the future teacher it is necessary to create certain pedagogical conditions. At the same time, we believe that results of the process of the future teacher's formation will be achieved through the implementation of not one, but a number of conditions. In our opinion, they are: preservation of one base of practice during all years of student's training; propaedeutic character, that is, ensuring readiness of the future teachers for future practice of all kinds; orientation of the content of professional practice on formation; personality-oriented character of professional practice that enhances and ensures self-realization of the future educators and is aimed at maximizing the use of the foundations of pedagogical theory in professional activity; active inclusion of trainees in research work; ensuring effective control and guidance of pedagogical practice by trained specialists; co-ordination of actions of all specialists providing pedagogical practice.

Conclusions. *Taking into account gained experience of the professional competences formation through pedagogical practice, we can conclude that only by combining the efforts of all the participants of the pedagogical process, it is possible to implement the requirements of the state educational standard. Professional training of the future preschool teachers is an extremely complex and controversial process. Preschool education institutions are often the main bases of pedagogical practice of professional education institutions.*

The main functions of pedagogical practice as the most important link in the system of professional training of teachers are: expansion of information in the field of education and upbringing – information function; acquaintance and verification in the concrete reality of the truth of the theoretical positions which the student faces during classes.

Key words: *professional competence; pedagogical practice; professional activity; professionally determined requirements; pedagogical support.*

References

1. Gal'pery`n P. Ya. Umstvennye dejstvy`ya kak osnova formy`rovany`ya mysly` y` obraza / P. Ya. Gal'pery`n // *Voprosy psy`xology`y`*. – 1997. – № 6. – S. 58-69.
2. Galyeyeva A. P. Organizacijno-pedagogichni umovy` vy`xovnoyi diyal`nosti u vy`shhomu navchal`nomu zakladi : avtoref. dy`s. na zdob. nauk, stupenya kand. ped. nauk : specz. 13.00.07 «Teoriya i metody`ka vy`xovannya» / A. P. Galyeyeva. – Drohoby`ch, 2009. – 19 s.
3. Smy`rnova M. A. Dy`dakty`chesky`e vozmozhnosti` proektnogo obucheny`ya pry` formy`rovany`y` u studentov texny`chesky`x vuzov proekty`rovochnoj kompetentnosti` / M. A. Smy`rnova. – Y`nternet-zhurnal SaxGU «Nauka, obrazovany`e, obshhestvo», 2006.
4. Donchenko M. V. Vy`xovni mozhlly`vosti students`koyi grupy` / M. V. Donchenko // *Materialy` nauk.-prakt. konf. molody`x ucheny`x za 2002 r.* – Xarkiv : OVS, 2003. – S. 51–52.
5. Nacional`na doktry`na rozvy`tku osvity` Ukrainy`n` u XXI st. // *Upravlinnya osvityou.* – 2001. – № 9. – S. 3-18.
6. *Koncepciya nacional`nogo vy`xovannya* // *Ridna shk.* – 1995. – № 6. – S. 18–25.

Отримано редакцією 03.05.2018 р.